2577 ـ مسۇاكنى قانداق قىلغاندا سۈننەتكە ئۇيغۇن قىلغىلى بولىدۇ ؟

سۇئال

مسۇاك دېگەن نېمە؟، ئۇنى ئىشلىتىشنىڭ ھۆكمى نېمە؟، مسۇاك قايسى ۋاقىتلاردا ئىشلىتىلىنىدۇ؟، مسۇاك قانداق سۈپەتتە بولىدۇ؟، ئۇنى ئىشلىتىشنىڭ يولى قانداق بولىدۇ؟. بۇ ھەقتە چۈشەنچە بېرىشىڭلارنى سورايمەن.

تەپسىلى جاۋاپ

بارلىق گۈزەل مەدھىيىلەر ئالەملەرنىڭ رەببى بولغان ئاللاھقا خاستۇر، پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئائىلە تاۋابئاتلىرىغا، ساھابىلىرىغا ۋە قىيامەتكىچە ئۇلارغا ئەگەشكەن كىشىلەرگە ئاللاھنىڭ رەھمەت سالاملىرى بولسۇن.

سۇئال ۋە ئىستىياك دېگەن ئېغىز ۋە چېشىنى مسۇاك بىلەن تازىلاش دېگەن بولۇپ، بۇ ئېغىزنى تازىلايدىغان ئىراك ياغىچىنىڭ كېچىك پارچىسىدىن ئىبارەتتۇر.

مسۇاك قىلىش: ئېغىزنى پاكىزلاش ۋە رەببىمىزنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىشكە سەۋەپ بولىدۇ. بۇ توغرىدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «مسۇاك دېگەن: ئېغىزنى پاكىزلاش ۋە رەببىنى رازى قىلىش ئۈچۈندۇر». ئىمام بۇخارى سەھىھ كىتابىدا 2-توم 274-بەتتە كەلتۈردى. ئىمام ئەھمەد مۇسنەد 6-توم 47-بەتتە كەلتۈردى. نىسائى كىتابىنىڭ 1-توم 50-بەتتە كەلتۈردى. بۇ ھەدىسنى "ئىرۋائۇل غەلىيل" 1-توم 105-بەتتە سەھىھ ئىسناد بىلەن كەلتۈردى.

مسۇاك قىلىشنىڭ تەكىتلەنگەن سۈننەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا ھەدىسلەر بايان قىلىندى. ئەبۇ ھۇرەيرە رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈممىتىمگە قىيىن بولمايدىغان بولسا ئىدى، ئۇلارنى ھەر نامازنىڭ ۋاقتىدا مسۇاك قىلىشقا بۇيرىتتىم». [بۇخارى 2-توم 288-بەت. مۇسلىم 1-توم 151-بەت].

بۇخارىنىڭ رىۋايىتىدە: «ھەر قېتىم تاھارەت ئالغاندا» دەپ كەلگەن.

ئىمام نەۋەۋي رەھىمەھۇللاھ: مسۇاك قىلىشنى مۇستەھەپ ۋە سۈننەت دەپ قارايدىغان ئالىملارنىڭ بىرلىكىنى بايان قىلىپ، ئىمام ئىسھاق ئىبنى راھۇۋەيھ ئوخشاش بەزى سەلەپ ئالىملىرىنىڭ مسۇاك قىلىشنى ۋاجىپ دەيدىغانلىقى مسۇاك ئىشىنىڭ مۇھىم ۋە كاتتا ئىكەنلىكى بىلدۈرىدۇ، دەيدۇ.

مسۇاك ئىشلىتىش مۇستەھەپ بولىدىغان ۋاقىتلار:

ئىلگىرى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مىسۋاك دېگەن: ئېغىزنى پاكىزلاش ۋە رەببىنى رازى قىلىش ئۈچۈندۇر» دېگەن سۆزى ئومۇم بولغانلىقى ئۈچۈن كېچە-كۈندۈز ھەممە ۋاقىتتا مىسۋاك قىلىش مۇستەھەپ بولىدۇ.

ئالىملار مىسۋاك ئىشلىتىش تەكىتلەنگەن ئورۇنلارنى بايان قىلدى، ئۇنىڭدىن:

1-تاھارەت ئالغان ۋاقىتتا: بۇ توغرىدا: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئۈممىتىمگە قىيىن بولمايدىغان بولسا ئىدى، ئۇلارنى ھەر نامازنىڭ ۋاقتىدا ياكى ھەر قېتىم تاھارەت ئالغاندا مىسۋاك قىلىشقا بۇيرىتتىم».

2-ئۆيگە كىرىپ ئائىلىدىكىلەر بىلەن ئۈچرىشىپ بىرگە ئولتۇرىدىغان ۋاقىتدا: بۇ توغرىدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن بىرسى: «پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام ئۆيگە كىرگەندە ئالدى بىلەن نېمە ئىش قىلاتتى؟ دەپ سورىغاندا، ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا: ئۆيگە كىرگەندە ئالدى بىلەن ئېغىزنى تازىلاپ مىسۋاك قىلاتتى دېگەن». [مۇسلىم 1-توم 220-بەت].

3-ئۇيقۇدىن ئويغانغاندا: بۇ توغرىدا ھۇزەيپە ئىبنى يەمانى رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ھەدىس بايان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام كېچىدە تۇرغاندا ئالدى بىلەن ئېغىزنى يۇيۇپ مىسۋاكلايتتى». [بۇخارى 1-توم 98-بەت. مۇسلىم 1-توم 220-بەت].

4- يېمەك يېگەندىن كېيىن ياكى ئۇزۇن ۋاقىت ئاچلىق ۋە ئۇسسۇزلۇق سەۋەبىدىن ئېغىزىنىڭ پۇرىقى ئۆزگۈرۈپ غەيرى پۇراقلار پەيدا بولسا، ئېغىزنى تازىلاپ مىسۋاك قىلىش كېرەك بولىدۇ، چۈنكى مىسۋاك دېگەن ئېغىزنى پاكىزلايدۇ، بۇنىڭغا كۆرە، قاچان ئېغىزنى تازىلاشقا ئېھتىياجلىق بولغاندا، شۇ ۋاقىتتا مىسۋاك قىلىش تەكىتلىنىدۇ.

5-مەسچىتكە كىرگەندە، چۈنكى مەسچىتكە كىرگەندە ئېغىزنى مىسۋاكلاش بولسا ئاللاھ تائالا نامازغا ئادا قىلىدىغان جايدا زىننەتلىنىشكە بۇيرىغان زىننەتنىڭ تامامىدىندۇر. بۇ توغرىدا ئاللاھ تائالا مۇنداق دەيدۇ: يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ تەرجىمىسى: «ئى ئادەم بالىلىرى! ھەر نامازغا ۋاقىتدا (ياكى تاۋاپ ۋاقىتدا ئەۋرىتىڭلارنى سەترى قىلىپ تۇرىدىغان) كىيىمىڭلارنى كىيىڭلار» [سۈرە ئەئراپ 31-ئايەت].

مەسچىت دېگەن: مۇسۇلمان جامائەتلىرى توپلىنىدىغان ۋە پەرشتىلەر ھازىر بولىدىغان ئورۇندۇر.

6-قۇرئان ئوقۇش ۋە زىكىر قىلىش سورۇنلىرىدا ئۇ يەرگە پەرشتىلەر ھازىر بولىدىغانلىقى ئۈچۈن مىسۋاك قىلىش كېرەك بولىدۇ.

روزىدارنىڭ مىسۋاك قىلىشى توغرىسىدا: ئالىملار روزىدارنىڭ كۈندۈزنىڭ ئەۋۋىلىدە مىسۋاك قىلىشىدا ئىتتىپاق، ئەمما پېشىندىن

ئىپتارغىچە بولغان ئارىلىقتا مىسۇاك قىلىشى توغرىسىدا پەرقلىق قاراشتا بولغان. بەزىلەر بۇ ۋاقىتتا مىسۇاك قىلىشنى ياقتۇرمىغان. بۇ مەسىلىدىكى توغرا قاراش: مىسۇاك قىلىشنىڭ سۈننەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا كەلگەن دەلىللەر ئومۇم بولغانلىقى ئۈچۈن، روزىدار ئۈچۈن ۋە باشقىلار ئۈچۈنمۇ ئوخشاش سۈننەتتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن بىرەر ۋاقىتنى ئايرىۋەتمىدى، ئۇنداق بولغان ئىكەن دەلىلنىڭ ئومۇملىق ھالىتىدە قىلىشى ۋاجىپ بولىدۇ، لېكىن ئومۇمنى خاسلاشتۇرىدىغان بىر دەلىل بولۇپ، ئۇ بولسىمۇ: ئەلى ئىبنى ئەبۇ تالىپ رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن بايان قىلىنغان ھەدىستە: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «سىلەر روزىدار ھالىتىڭلاردا ئەتتىگەن تەرەپتە مىسۇاك قىلىڭلار، كەچ تەرەپتە مىسۇاك قىلماڭلار». [بۇ ھەدىسنى دارى قۇتنى رىۋايەت قىلغان زەئىپ ھەدىس].

ئىبنى ھەجەر "تەلخىيسىل ھەبىر" 1-تۇم 62-بەتتە مۇنداق دەيدۇ: "بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادى زەئىپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سابىت بولمىغان، ئەمما پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «روزىدارنىڭ ئېغىزىنىڭ پۇرىقى ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئىپارنىڭ پۇرىقىدىن خۇشپۇراق» دېگەن. [بۇخارى رىۋايىتى 2-تۇم 92-بەت. مۇسلىم رىۋايىتى 2-تۇم 806-بەت].

ئېغىز پۇراقلىرى مىسۇاك قىلىش بىلەن يوقالماي، ئۇ ئاشقازانىنىڭ قۇرۇق بولغانلىقىدىن بولىدۇ، ئەگەر روزىدار كېچىدە سوھۇرلۇق يېمىگەن بولسا ئېغىزى ئەتتىگەندىمۇ تاتلايدۇ. بارلىق ئالىملار ئەتتىگەن تەرەپتە مىسۇاك قىلىشقا ئىختىلاپ قىلمىغان. بۇنىڭدىن: روزىدار ئۈچۈن ئەتتىگەندە بولسۇن ياكى كەچتە بولسۇن ھەرقانداق ۋاقىتتا مىسۇاك قىلىشنىڭ بولىدىغانلىقى روشەن بولىدۇ.

مىسۇاكنى نېمە بىلەن قىلىش توغرىسىدا: ئالىملار ئېغىزنى ئۇد دەرىخىنىڭ شىخىدىن قىلىنغان مىسۇاك بىلەن تازىلىسا بەك ياخشى بولىدۇ دەپ قارىغان، چۈنكى ئۇنىڭ پۇرىقى خۇشبۇي، ئۆزى قىلدەك بولۇپ، چېشىنىڭ ئارىسىدىكى يىمەك قالدۇقلىرى ۋە باشقا ھەممە نەرسىنى چېقىرىپ تازىلايدۇ.

ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ مۇنداق دەيدۇ: «مەن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامغا ئېغىزنى مىسۇاك قىلىشى ئۈچۈن ئىراك دەرىخىنىڭ شىخىدىن ئەكىلىپ بېرەتتىم». [ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى 3991-ھەدىس. بۇ ھەدىسنىڭ ئىسنادى ھەسەن بولۇپ: 'ئىرۋائۇل غەلىيل"1-تۇم 104-بەتتە كەلتۈرۈلگەن].

ئۇنىڭدىن كېيىن، پىقھى ئالىملىرى ئىراك دەرىخىنىڭ شىخى بولمىسا، خورمىنىڭ شىخى بولسىمۇ بولىدۇ، ئۇ بولمىسا زەيتۇن دەرىخىنىڭ شىخى بولسىمۇ بولىدۇ دېگەن. بۇ توغرىدا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامدىن سەھىھ ھەدىس بايان قىلىنمىغان.

ئىشنىڭ توغرىسى: ئېغىزنى ۋە چېشىلرىنىڭ ئارىسىدىكى نەرسىلەرنى تازىلايدىغانغا يۇقىرىدا بايان قىلىنغان نەرسىلەر تېپىلمىغاندا، ئېغىزنى تازىلايدىغان ۋە زىيان قىلمايدىغان ھەر قانداق نەرسە بولسا بولىدۇ، ھازىرقى ۋاقىتتا پايدىلىق ۋە مەنپەئەتلىك بولغان چېش چوتكىسى قاتارلىق نەرسىلەرنى ئىشلەتسىمۇ بولىدۇ.

مسۇاك قىلىشقا بولمايدىغان نەرسىلەر توغرىسىدا: ئالىملار مسۇاك قىلىش توغرا بولمايدىغان نەرسىلەرنى زىكىر قىلىپ: زەھەرلىك بولغان ياكى پاكىزە بولمىغان نەرسىلەر بىلەن مسۇاك قىلىش هارام بولىدۇ، چېچىنى قانىتىپ قويىدىغان ياكى كېسەللىك ۋە زىيان قىلىدىغان نەرسىلەر بىلەن مسۇاك قىلىش مەكرۇھ بولىدۇ دېگەن.

مسۇاكنىڭ سۈپىتى توغرىسىدا: پىقهى ئالىملىرى مسۇاكنىڭ بەك ئۇزۇنمۇ ئەمەس ۋە بەك قىسقىمۇ ئەمەس، شۇنداقلا بەك تومۇمۇ ئەمەس ۋە بەك ئىنچىكىمۇ ئەمەس ئوتتۇرهال بولۇشنى بەك هۆل بولماسلىقنى ۋە بەك قۇرۇقمۇ بولماسلىقنى مۇستەھەپ دەپ قارايدۇ، ئۇنداق بولمىغاندا ئېغىزنى جاراهەتلەندۈرىدۇ ياكى لېۋىنى تېتىۋېتىدۇ. مسۇاكنىڭ بۇ شەكىلده بولىشنى تەلەپ قىلىش مۇكەممەللىك ئۈچۈندۇر، لېكىن مسۇاك قىلىش توغرىسىدا كەلگەن دەلىللەر بۇنداق بولىشنى بەلگىلىمىگەن، شۇنىڭ ئۈچۈن شەرئىەتنىڭ مسۇاك قىلىڭلار دېگەن بۇيرىقى ۋە رىغبەتلەندۈرىشى ئىجرا بولىدىغان نەرسە بولسا دۇرۇس بولىدۇ.

مسۇاكنى قانداق قىلىش توغرىسىدا:

پىقهى ئالىملىرى مسۇاكنى ئوڭ قولى بىلەن قىلامدۇ ياكى سول قولى بىلەن قىلامدۇ؟ بۇ توغرىدا پەرقلىق قاراشتا بولدى. كۆپچىلىك ئالىملار: ئائىشە رەزىيەللاهۇ ئەنهادىن بايان قىلىنغان: «پەيغەمبەرئەلەيهىسسالام ئاياغ كېيىدىغان، چاچ تارايدىغان، تاهارەت ئالىدىغان ئىشلىرىنىڭ هەممىسىده ئوڭ تەرەپتىن باشلاشنى ياخشى كۆرەتتى»دېگەن هەدىسكه كۆرە: مسۇاكنى ئوڭ قولى بىلەن قىلىش ئەۋزەل چۈنكى مسۇاكمۇ ئاللاه تائالاغا ئىتائەت قىلىش ۋە يېقىنلىشىشتىن ئىبارەت بولغانلىقى ئۈچۈن سول قول بىلەن قىلىنمايدۇ دەپ قارايدۇ.

يەنه بىر قىسىم ئالىملار مسۇاكنى سول قولى بىلەن قىلىش ياخشى، چۈنكى بۇ ئەزىيەتنى يوق قىلىش تۇرىدىن دەيدۇ. بۇ ئىمام ئەهمەدنىڭ مەزهىبىدىكى مەشهۇر قاراشتۇر. شەيخۇل ئىسلام ئىبنى تەيمىيه رەهىمەهۇللامۇ بۇ قاراشنى تاللىغان.

بەزى ئالىملار: ئەگەر مسۇاك قىلىش سۈننەتنى هاسىل قىلىش مەقسىتى بىلەن بولسا، ئۇنى ئوڭ قولى بىلەن قىلىش ياخشى، ئەزىيەتنى يوق قىلىش مەقسىتى بىلەن بولسا، ئۇنى سول قولى بىلەن قىلىش ياخشى دەپ ئايرىدۇ. بۇ مەسىلىدىكى كۆچلۈك قاراش: بۇ توغرىدا ئېنىق بىر دەلىل بولمىغانلىقى ئۈچۈن كەڭرىچىلىك بولۇپ، هەر ئىككى تەرەپنىڭ بۇ مەسىلىگه قارىتا ئۆز قارىشى بويىنچه ئەمەل قىلىشى ياخشى بولىدۇ.

پىقهى ئالىملىرى مسۇاكنى ئېغىزنىڭ ئوڭ تەرىپىدىن باشلاشنى ياخشى دەپ قارايدۇ، چۈنكى مسۇاك ئۇزۇن بولۇپ قالسا، چېچىش مىلىكلىرىنى جاراهەتلەندۈرۈپ قويىدۇ. ئۇلار مسۇاك قىلىشنىڭ بىر تۈرلۈك ئەدەپلىرىنى بايان قىلدى:

ـ جامائەت سورۇنلىرى ۋە ئومۇمى قاتناش ۋاستىلىرىدا مسۇاك قىلماسلىق كېرەك، چۈنكى بۇنداق جايلاردا مسۇاك قىلىش (مۇرۇئەت) ئېسىللىككه زىت كېلىدۇ.

ـ مسۇاكنى ئىشلىتىپ بولغاندىن كېيىن ئۇنىڭغا يېپىشىپ قالغان نەرسىلەرنى چېقىرىۋېتىش ئۈچۈن يۇيۇۋېتىش كېرەك. بۇ توغرىدا ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا مۇنداق دەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مسۇاكنى ئىشلىتىپ بولۇپ ئۇنى يۇيۇۋېتىش ئۈچۈن ماڭا بېرەتتى، مەن ئۇنىڭ بىلەن ئېغىزىمنى مسۇاكلاپ بولۇپ ئاندىن يۇيۇپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بېرەتتىم». [ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى 1-تۇم 45-بەت].

ـ مسۇاكنى پاسكىنا بولۇپ كېتىدىغان جايلاردىن يېراق قىلىش.

ـ بارمىقى بىلەن مسۇاك قىلىش: ئالىملارنىڭ قارىشىغا كۆرە، مسۇاك قىلىدىغان باشقا نەرسە بولمىغاندا بارمىقى بىلەن مسۇاك قىلسا دۇرۇس بولىدۇ، لېكىن كۆچلۈك قاراشقا كۆرە: بارماق بىلەن مسۇاك قىلغاندا سۈننەت ئادا بولمايدۇ، چۈنكى شەرىئەت ئۇنىڭغا بۇيرىمىدى ۋە بارماق بىلەن ئىراك ياغىچى ۋە باشقا نەرسىلەر بىلەن ئېغىز پاكلانغاندەك پاكىزلانمايدۇ.

ئىراك ياغىچىدىن كېيىنرەك ياكى ئۇنىڭ ئورنىدا تۇرىدىغان نەرسىلەردىن چېش چوتكىسى: بۇنىڭ بىلەن ئېغىز پاكىزلىنىپ ئەزىيەتلەر يوقايدۇ، خۇشپۇراق بولىدۇ.

ئەگەر زىيانلىق بولمىغاندا پىننە ۋە لىمۇن پۇرىقى چىقىدىغان مسۇاكلارنى ئىشلەتسىمۇ بولىدۇ، لېكىن روزىدار كىشى كۈندۈزدە بۇنداق پۇراقلىق مسۇاكلارنى ئىشلەتمەي، تەبئى مسۇاكلارنى ئىشلەتسە ياخشى بولىدۇ.

ھەممىدىن توغرىنى ئاللاھ تائالا ياخشى بىلگۈچىدۇر.

بۇ ھەقتە تەپسىلى مەلۇماتقا ئېرىشىش ئۈچۈن "ئەرەپ لۇغىتىنىڭ "سۇاك" دېگەن ماددىسىغا قارالسۇن. ئىمام نەۋەۋىنىڭ "ئەلمەجمۇ" 2-تۇم 268-بەت. رەملىنىڭ"نىھايەتۇل مۇھتاج" 1-تۇم 162-بەت. "ھاشىيەتى ئىبنى ئابىدىين" 1-تۇم 78-بەت. شەۋكانىنىڭ"نەيلۇل ئەۋتار" 1-تۇم 24-بەت. ئىبنى قۇدامەنىڭ"ئەلمۇغنى" 1-تۇم 78-بەت. ئىبنى ئەلاننىڭ" پۇتۇھات رەببانى ئەلا ئەزكارىن نەۋەۋي" 3-تۇم 256-بەت. شەيخ ئىبنى ئۇسەيمىننىڭ" شەرھىل مۇمتى" 1-تۇم 137-بەت.